

LA CONQUESTA DE MALLORCA





Els regnes cristians i Al-Andalus entre els segles XI i XII

13.- LA RECONQUESTA AL SEGLE XII (1143)



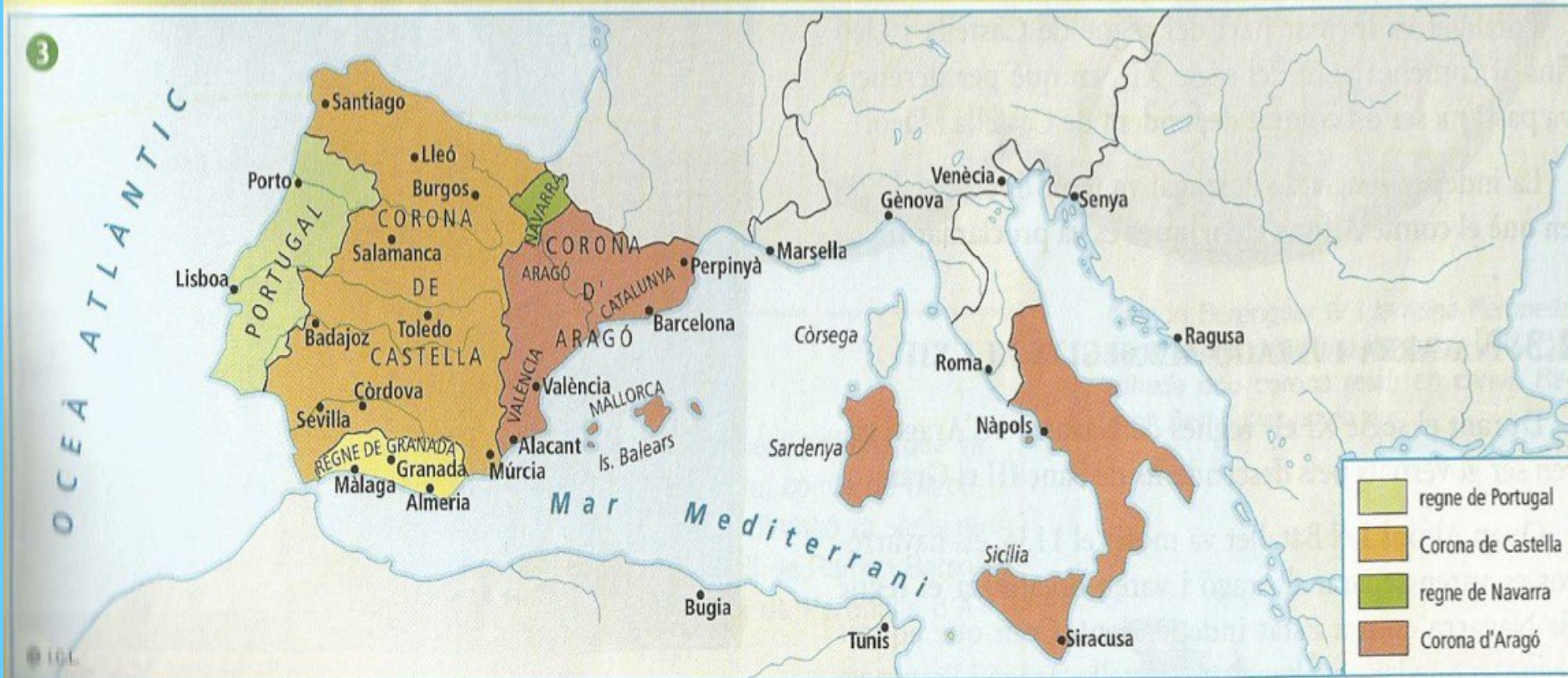
Situació de la Corona d'Aragó al segle XIII

- Derrota de Pere I, rei de Catalunya i Aragó a la Batalla de Muret (1213) i pèrdua de l'expansió cap el nord (Occitània)
- Jaume I (fill de Pere) haurà de combinar diversos interessos:
 - Les Corts de Barcelona optaven per l'expansió comercial i militar cap l'est de la Mediterrània.
 - Els nobles d'Aragó i Lleida volien conquerir cap el sud, a València i no volien participar en la conquesta de Mallorca

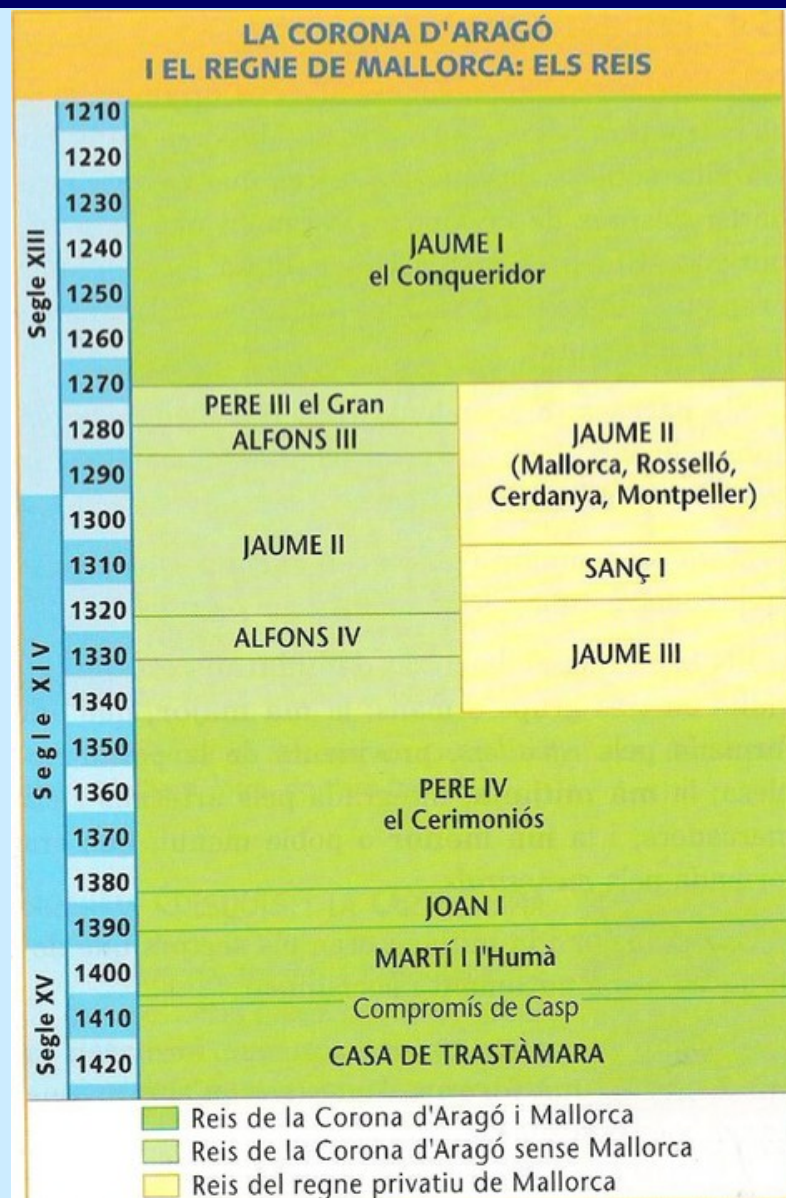


La Corona d'Aragó als segles XIV i XV

SITUACIÓ AL SEGLE XV (1450)



Els reis de la Corona d'Aragó i el Regne de Mallorca



ANTECEDENTS DE LA CONQUESTA

- EXPEDICIÓ PISANO CATALANA:

- Durant els segles XI i XII Mallorca servia de base per als vaixells corsaris del nord d'Àfrica, i afectaven al comerç tant italià com català.
- L'any 1114, el comte de Barcelona, Ramon Berenguer encapçalà una expedició militar a Eivissa i Mallorca.
- Les tropes cristianes conquistaren la ciutat de Madina Mayurqa (actual Palma) al gener de 1115.
- Aquesta conquesta no fou suficient per controlar l'Illa. No hi havia planejada cap ocupació total ni cap poblament. Era més una expedició de càstig.

CAUSES DE LA CONQUESTA

- ECONÒMIQUES I ESTRATÈGIQUES:

- Les activitats corsàries dels mallorquins eren un obstacle per a l'expansió comercial catalana.
- Interessos comercials de la burgesia comercial catalana per controlar les rutes cap a orient.

- MILITARS:

- Ànsies bèl·liques i de terres de la noblesa feudal.

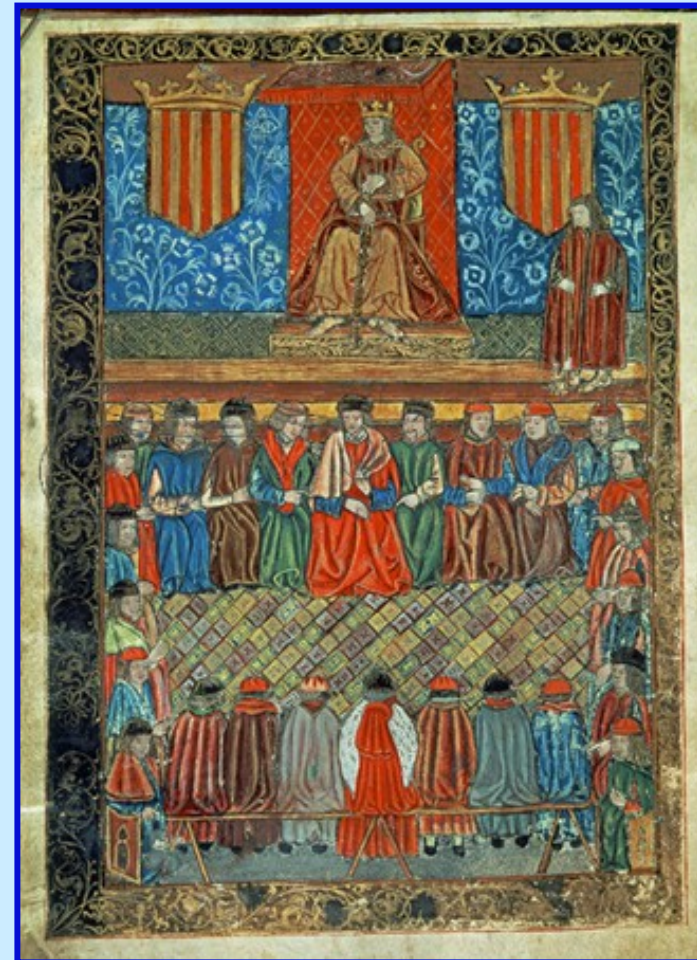
- IDEOLÒGIQUES:

- Esperit de croada contra els musulmans. L'església catòlica dóna suport a la conquesta (nous territoris = més delme)

✧ 1228 ✧ SOPAR ON ES DECIDEIX
LA CONQUESTA DE MALLORCA

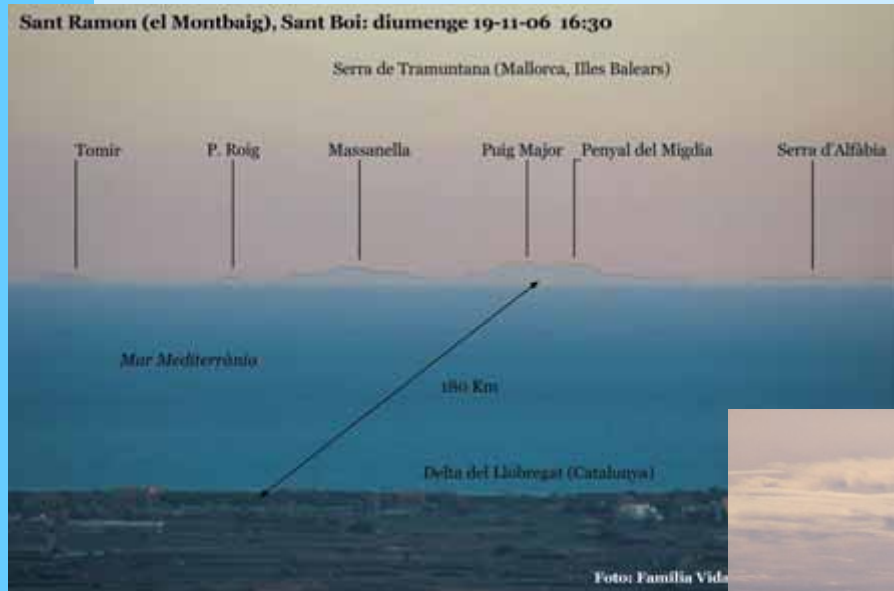


Arxiu Salvat



Corts de Barcelona presidida per Jaume I

Fotografies actuals amb visió de Mallorca des de Catalunya



JUSTIFICACIÓ DE LA CONQUESTA

- Les cròniques de la conquesta es refereixen a uns incidents navals de 1226 com a causa immediata de la conquesta.
- Els mallorquins havien segrestat dues embarcacions catalanes com a represàlia per un atac de corsaris catalans contra una galera i una tarida del valí de Mallorca (Abú Yahya)
 - S'utilitza com excusa per declarar la guerra.



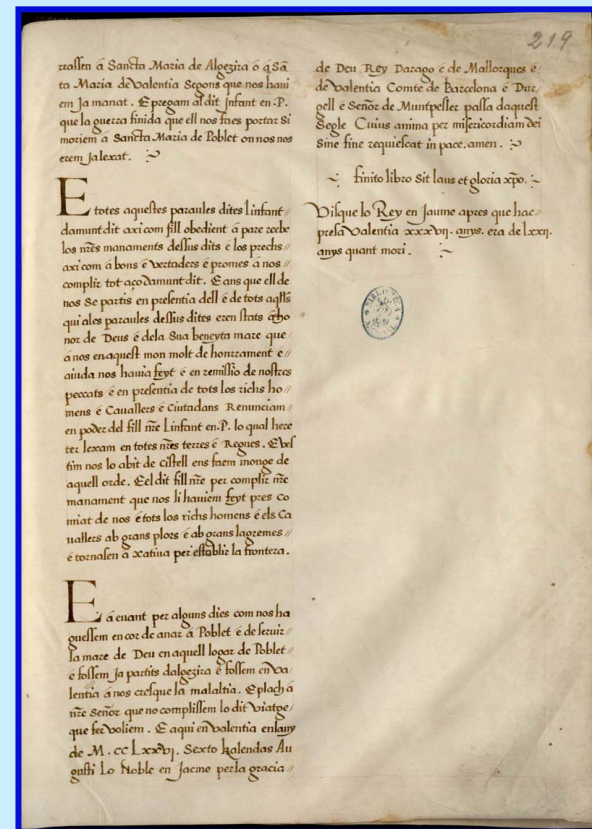
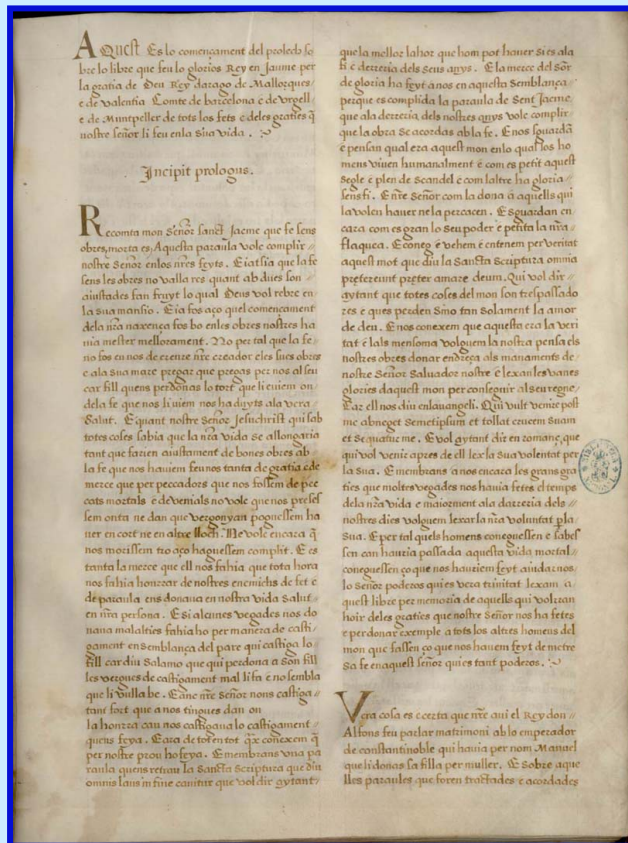
El rei Jaume I

- El rei Jaume I, Jaume el Conqueridor o popularment rei en Jaume.
- Llegenda de l'origen del naixement del rei l'any 1208.
- Orfe de pare i mare, educat pels Templers en el castell de Montsó.
- El rei jove (10 anys), valent, ambiciós, poderós, innovador, vida familiar complexa.



La conquesta: “Llibre dels Fets”

- Crònica de la conquesta de Mallorca amb 219 pàgines
- Document històric de gran vàlua dels vencedors
- Descripció de l'exèrcit, travessia, desembarcament, batalles, setge i entrada a Palma,



La conquesta: “Llibre dels Fets”

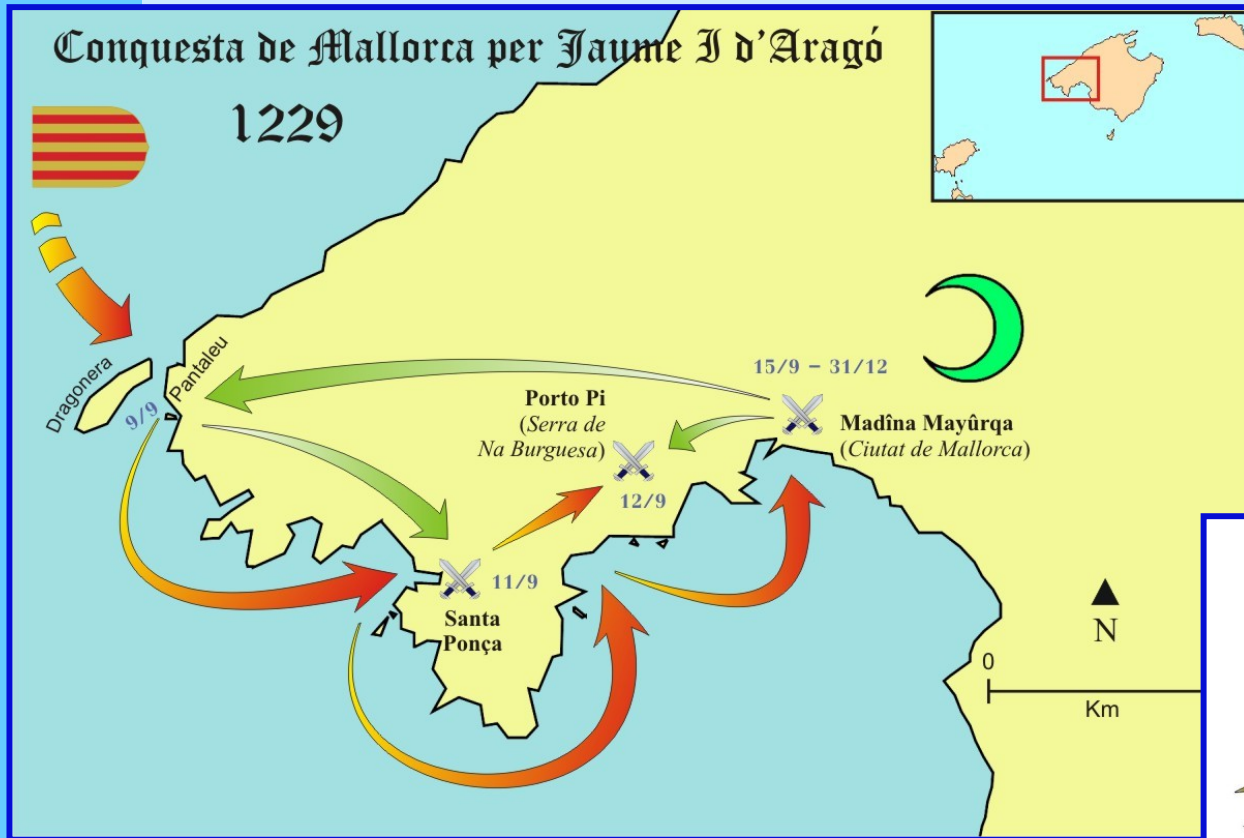
- La decisió de conquerir Mallorca s'acorda en un sopar a la casa de Pere Martell a Tarragona.
 - Acord de convocar les Corts de Barcelona per discutir la conquesta de l'Illa.
 - 5 setembre 1229 salpava una flota dels ports catalans de Salou, Tarragona i Cambrils.
 - 150 vaixells.
 - 1.500 cavallers i 15.000 peons.
- Intenció: desembarcar a la badia de Pollença.
 - El mal temps els fa desviar cap a les costes d'Andratx.

LA CONQUESTA

- EXÈRCIT CATALÀ

- Desembarcament a Santa Ponça 9 setembre.
- Primers enfrontaments amb els mallorquins:
 - 1^a batalla important en el Coll de sa Batalla (Calvià). Avanç cap a Madina Mayurqa.
 - Batalla de la Font de Mallorques en direcció a Valldemossa. Victòria cristina.
 - 13 setembre: la flota fondeja a Portopí. S'inicia el setge de la ciutat.
- Jaume I rebutjà els intents de negociació del valí Abú Yahya.
 - Dia 31 de desembre es produeix el darrer assalt.
 - La ciutat fou saquejada. Els musulmans moriren o foren esclavitzats.

LA CONQUESTA



LA CONQUESTA

LA CONQUESTA DE MALLORCA

→ Campanyes dutes a terme per l'exèrcit catalano-aragonès durant la primera estada de Jaume I a Mallorca

■ Territoris controlats abans de 31-XII-1229

■ Territoris conquerits entre el 31-XII-1229 i 30-X-1230

→ Campanyes dutes a terme per Bernat de Santa Eugènia i Pere de Maça entre 30-X-1230 i IX-1231

■ Territoris incorporats entre XI-1230 i IV-1231

→ Campanyes realitzades per l'exèrcit durant la segona estada de Jaume I a l'illa

■ Territoris incorporats entre 15-V i 8-VII-1231

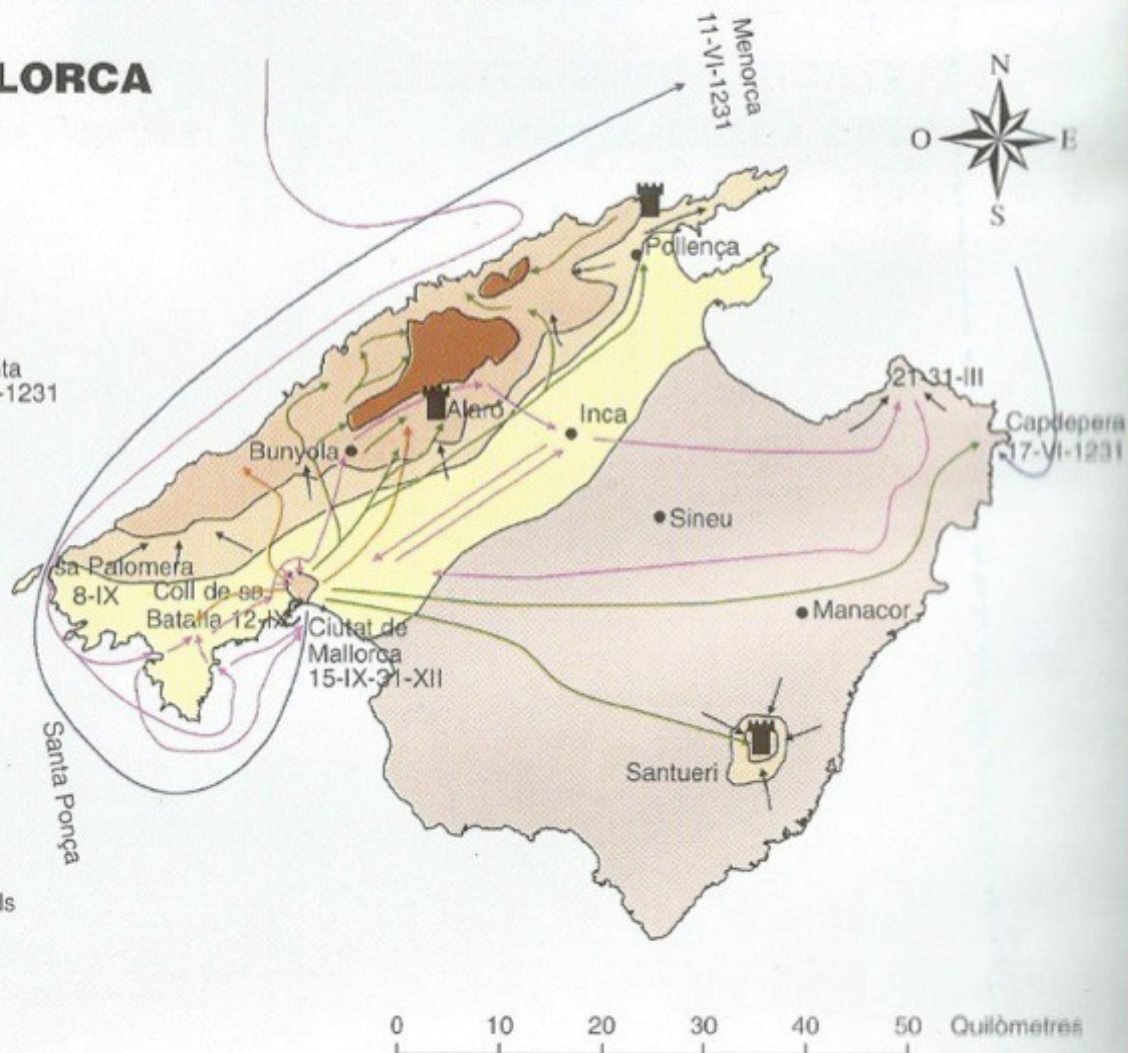
→ Embaixada que gestionà la submissió de Menorca a la sobirania catalano-aragonesa

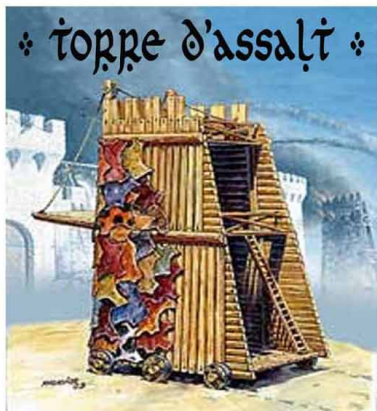
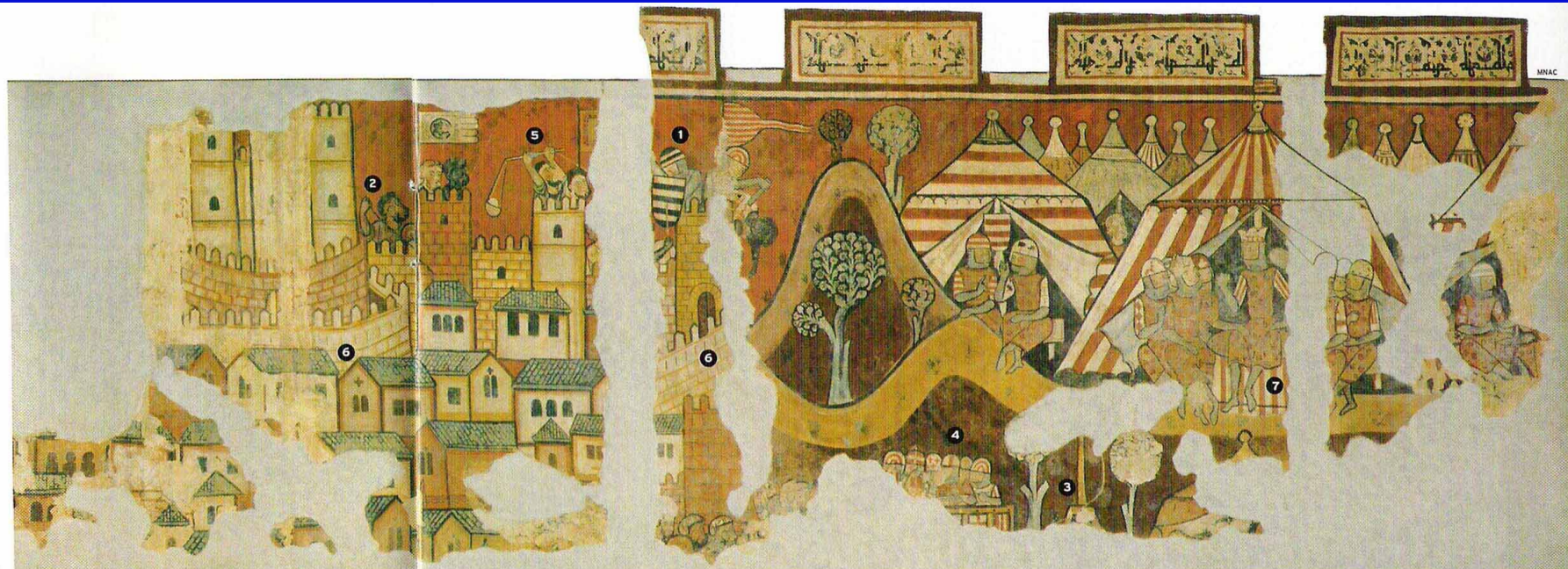
■ Darrers reductes de resistència musulmana expugnats entre maig i juny de 1232

→ Itinerari seguit per la host musulmana

● Nuclis d'incipients concentracions poblacionals

■ Castell musulmà



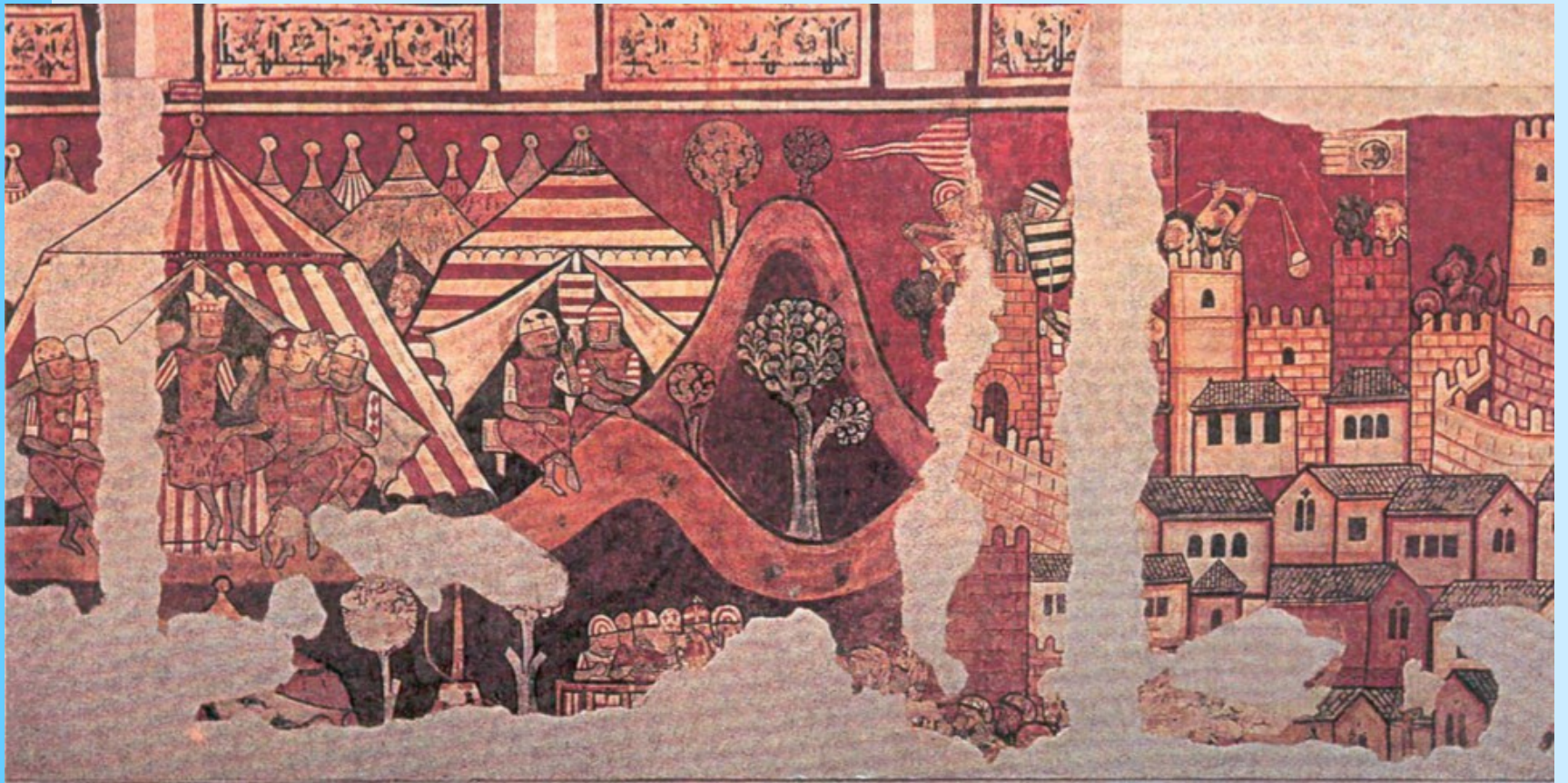


LA IMATGE DELS FETS

L'assalt de Madina Mayurqa (l'actual Palma) fou un episodi militar de gran rellevància, com demostra aquesta escena pintada entre els anys 1285 i 1290, provinent del palau Agullar de Barcelona i avui exhibida –com la de la pàgina 33– al MNAC.

UN EXERCICI D'ESTRATÈGIA MILITAR

❶ Els cristians van protegits amb cota de malles completa i cervellera que cobreix la part superior del crani; porten escuts pesats. ❷ Els musulmans no duen armadura metàl·lica, només un cuir dur a sota del vestit, i es defensen amb uns escuts petits i rodons: les rodells. ❸ En la part inferior hi ha un fonevol amb el cable lax després d'haver llançat un projectil. ❹ Un grup de cavallers avança cap a les muralles dalt d'un castell de fusta o torre d'assalt. ❺ Un sarraí branda una fona bastó, arma d'artilleria emprada per un sol home. ❻ Madina Mayurqa té dues muralles: la perimetral, que encierla la ciutat –els cristians n'estan ocupant una torre exterior– i el recinte interior, coronat per l'Almudaina. ❼ El campament català és presidit per Jaume I.







Banquet de Tarragona (1228) on es consolida el projecte d'anar a conquerir les Illes

Representació del rei Jaume I a Palma i als gegants de Calvià



Els vençuts: “Crònica de Ibn Almira”

- Document del segle XIII trobat a Tinduf (Algèria) el 2001
- 26 pàgines escrites a dues cares
- La traïció i la divisió interna, juntament a l'habilitat militar del rei Jaume I fou la causa de la derrota
- El setge de Madina Mayurqa:
 - Els musulmans utilitzen el presoners d'escuts
 - Els cristians catapulten 400 caps dins la ciutat
 - L'ús de túnels i la traïció de Ben Abet
 - 4 mesos de setge i rompen la muralla
 - 24.000 morts, dones, nins, nadons, homes
 - El valí torturat durant 45 dies: tallen el coll al fil de 16 anys i ho intentaren amb un altre que es va convertir al cristianisme
 - Grups de resistència als castells fins 1231

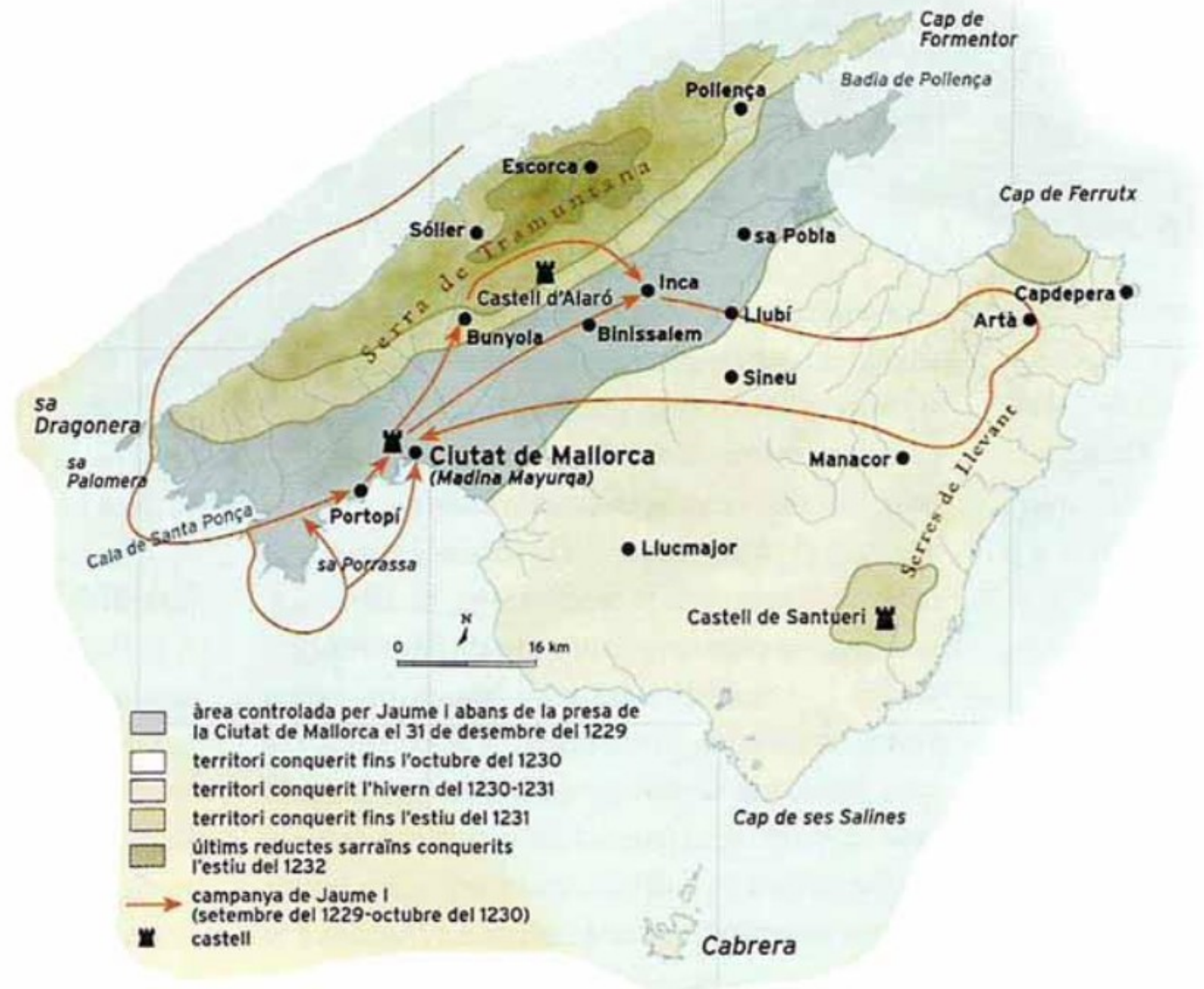
La conquesta: “**Kitab Tarih Mayurqa**”



Pàgines del manuscrit amb la crònica dels musulmans vençuts a Mallorca pels cristians

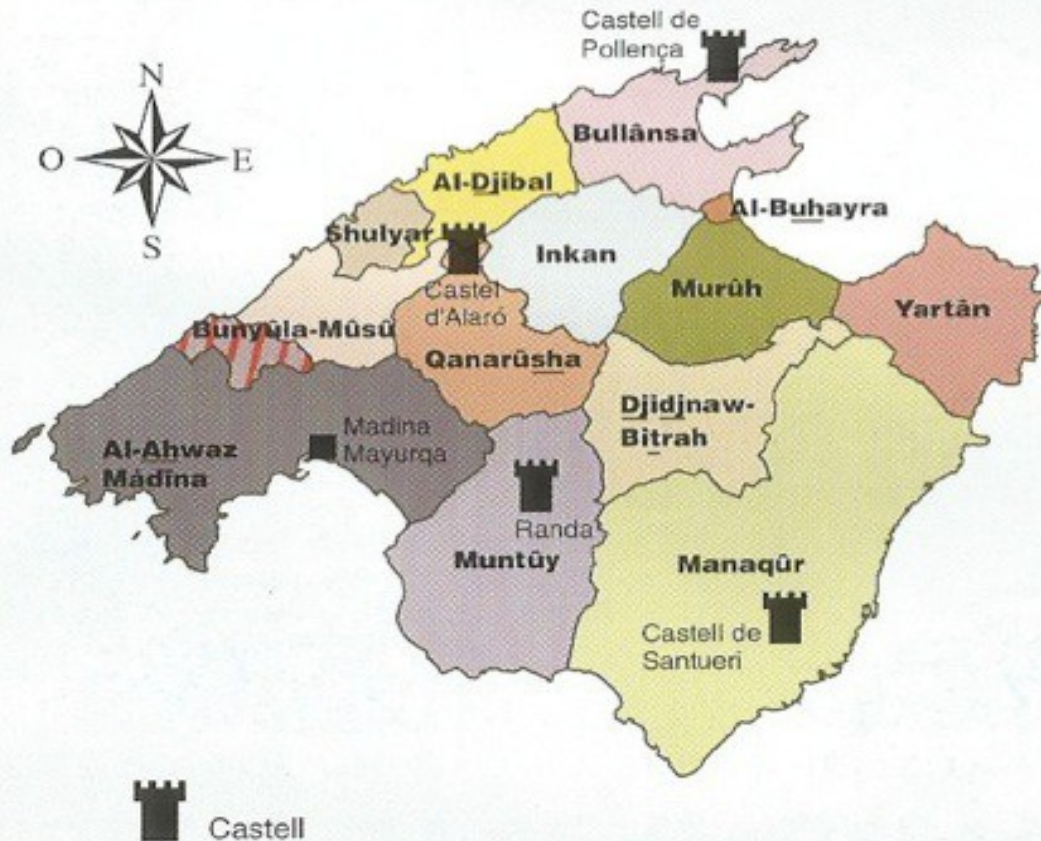
LA CONQUESTA DE L'ILLA

- Amb la conquesta de la capital no s'havia consumat la conquesta de l'illa.
 - Zona del Pla: fàcilment dominada.
 - Àrees muntanyoses males de dominar. Musulmans s'havien refugiat i resistien:
 - Serra de Tramuntana
 - Serra de Llevant
- L'exèrcit cristià s'havia reduït el 1230.
- Jaume I torna a Mallorca el 1231 per:
 - Conquistar els castells d'Alaró, Santueri i Pollença.
 - Sotmetre Menorca a través d'un tractat:
 - Tractat de Capdepera (els menorquins reconeixen Jaume I com a senyor i cada any pagaran un tribut)



L'ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA DE LES ILLES ORIENTALS D'AL-ANDALUS

ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA. DISTRICTES MUSULMANS A MALLORCA

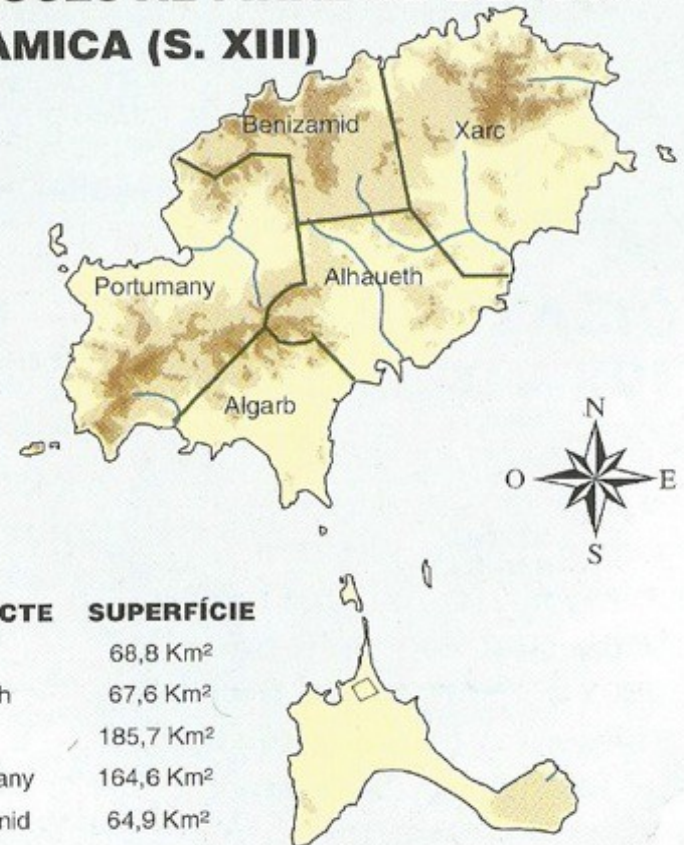


L'ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA DE LES ILLES ORIENTALS D'AL-ANDALUS

ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA DE LA MENORCA MUSULMANA (1231-1287)



DIVISIÓ TERRITORIAL DE LES PITIÜSES AL FINAL DE L'ÈPOCA ISLÀMICA (S. XIII)



Ordenació de l'illa.

El Repartiment i la colonització

- La Conquesta de Mallorca significa:
 - Canvi total de població i de societat
 - Societat musulmana àrab/bereber, basada en el grup clànic, de religió i cultura islàmica.
 - Societat feudal, cristiana i de llengua catalana.

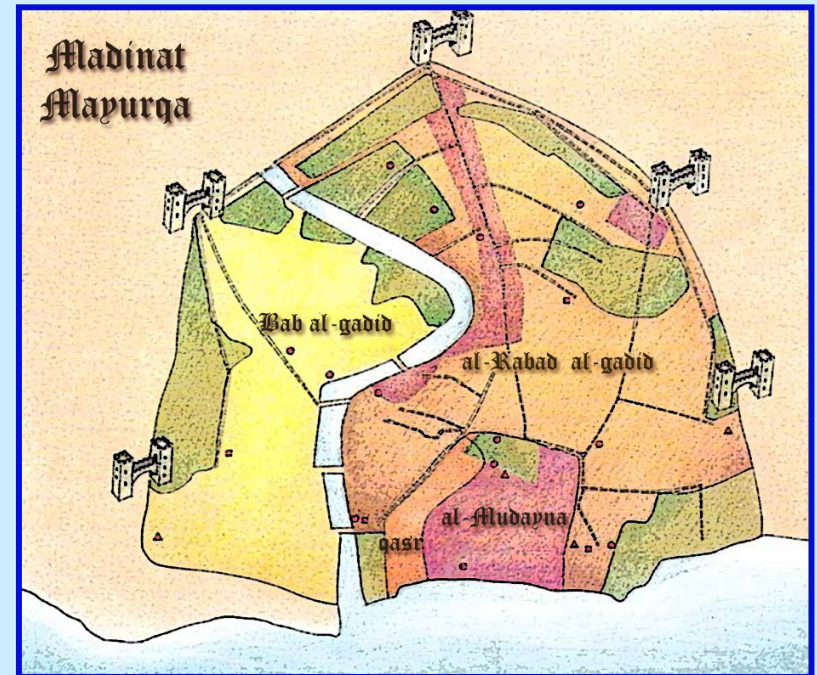
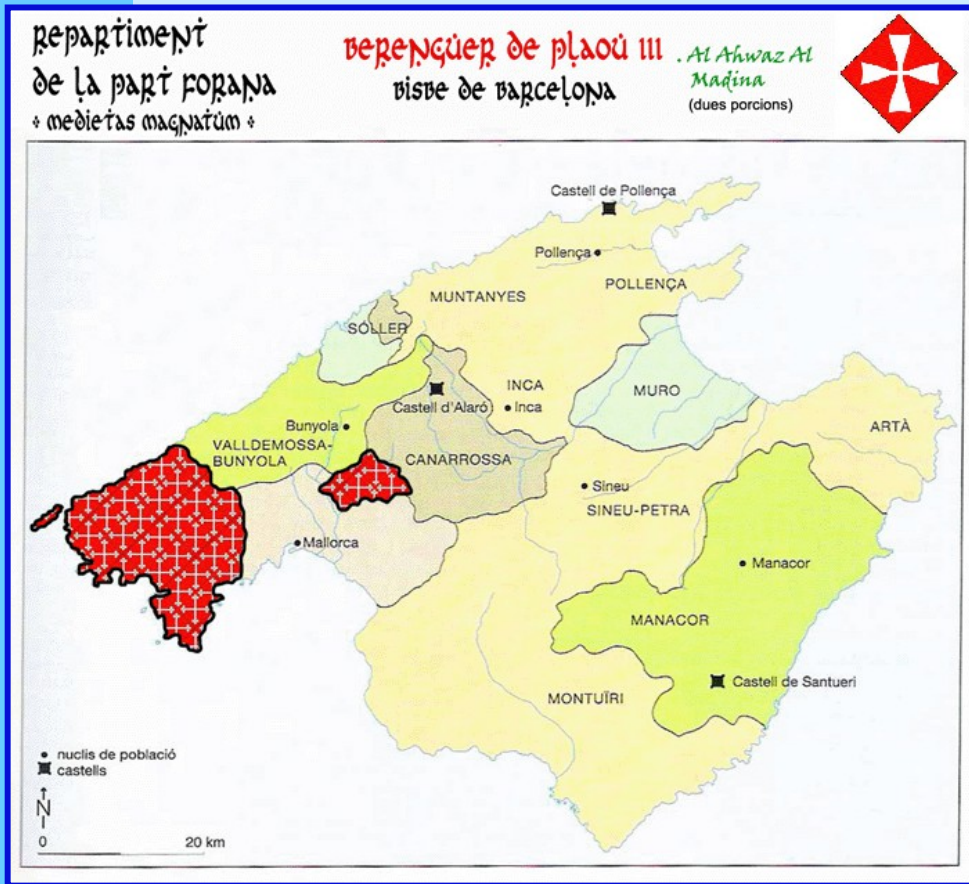
Ordenació de l'illa.

El Repartiment i la colonització

- Jaume I: el 1230 inicia el repartiment de Mallorca, d'acord amb el pacte. Se'n feren vuit parts:
 - Quatre per al rei (Porció reial)
 - Quatre entre els magnats (grans nobles)
 - Bisbe de Barcelona
 - Nunó Sanç (Compte del Rosselló)
 - Vescomte de Bearn
 - Comte d'Empúries
- El rei i els magnats repartiren, a la vegada, les seves terres entre:
 - Cavallers i peons que quedaren a viure a Mallorca.
 - Nombrosos colons que arribaren a Mallorca en anys posteriors.

El Repartiment i la colonització

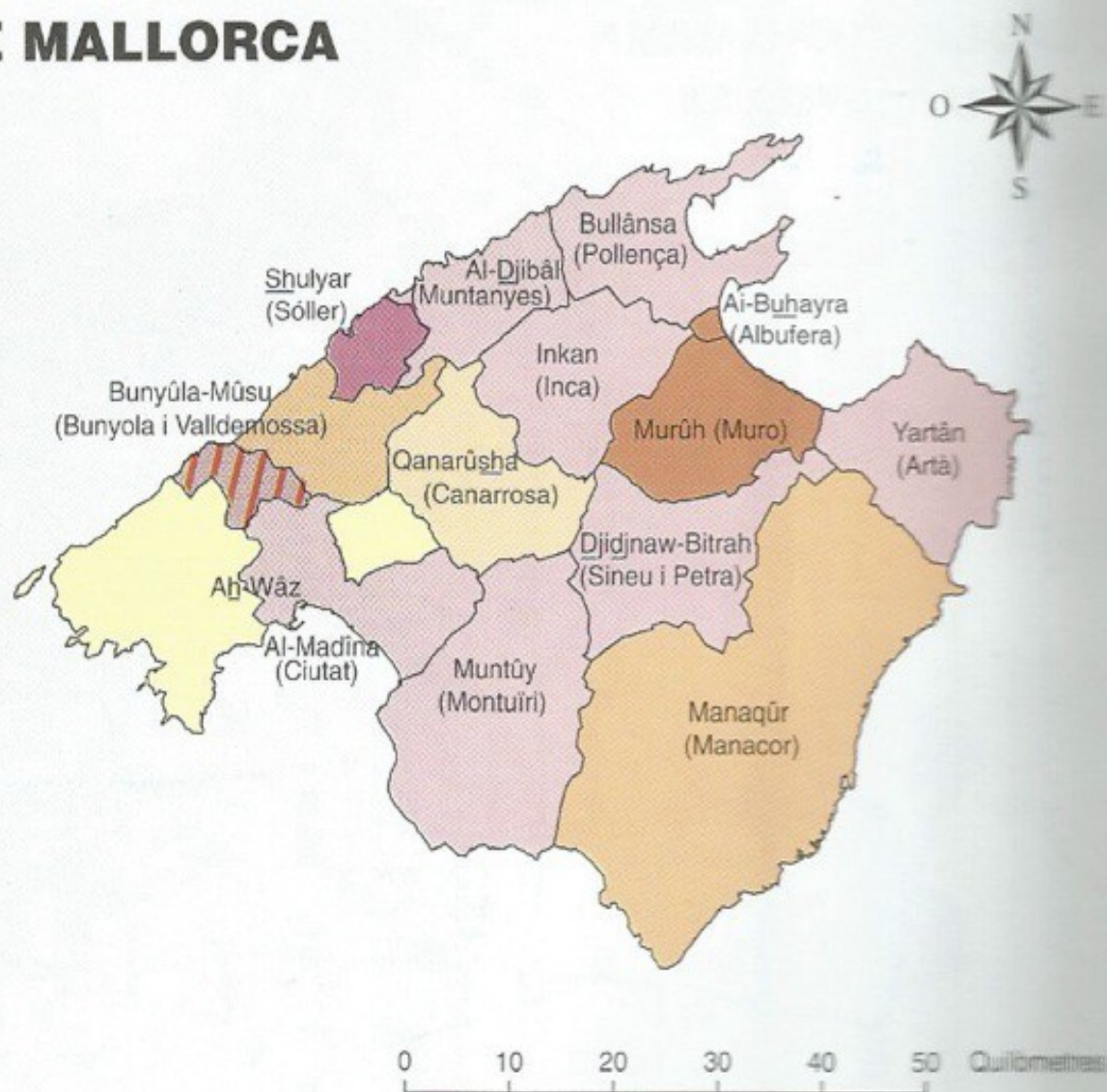
- Dominis dels senyors feudals participants a la conquesta
- Colonització amb homes lliures o serfs que volien ser lliures dels feus catalans



Mapa del repartiment de terres després de la conquesta i mapa de Madina Mayurqa

EL REPARTIMENT DE MALLORCA

-  Porció de rei i dels seus porcioners
-  Porció de Gastó de Montcada i dels seus porcioners
-  Porció de Ponç Hug d'Empúries i dels seus porcioners
-  Gastó de Montcada i Ponç Hug d'Empúries conjuntament
-  Porció dels bisbes de Barcelona i dels seus porcioners
-  Porció de Nunó Sanç i dels seus porcioners
-  Zona de pertinença dubtosa, sol esser considerada part de Bunyûla-Mûsu



Ordenació de l'illa.

El Repartiment i la colonització

- El març de 1230 el rei Jaume I atorgà als futurs nous habitants de Mallorca la CARTA DE FRANQUESA:
 - En ella s'expressen els drets i privilegis dels nous pobladors de l'illa.
 - Es garanteix als nous pobladors un sistema amb majors llibertats que l'existent a Catalunya, i atenuava el feudalisme i el poder dels grans senyors feudals, per tal d'afavorir el repoblament de Mallorca.

CONQUESTA D'EIVISSA

- El rei en Jaume renuncià a conquerir personalment les Pitiüses:
 - Deixà la tasca a la iniciativa d'alguns senyors feudals que havien participat en la conquesta de Mallorca.
 - Guillem de Montgrí, arquebisbe de Tarragona.
 - L'infant Pere de Portugal
 - Nunó Sanç, comte del Rosselló.
- Els cristians entraren a Eivissa el dia de sant Ciriac de 1235.

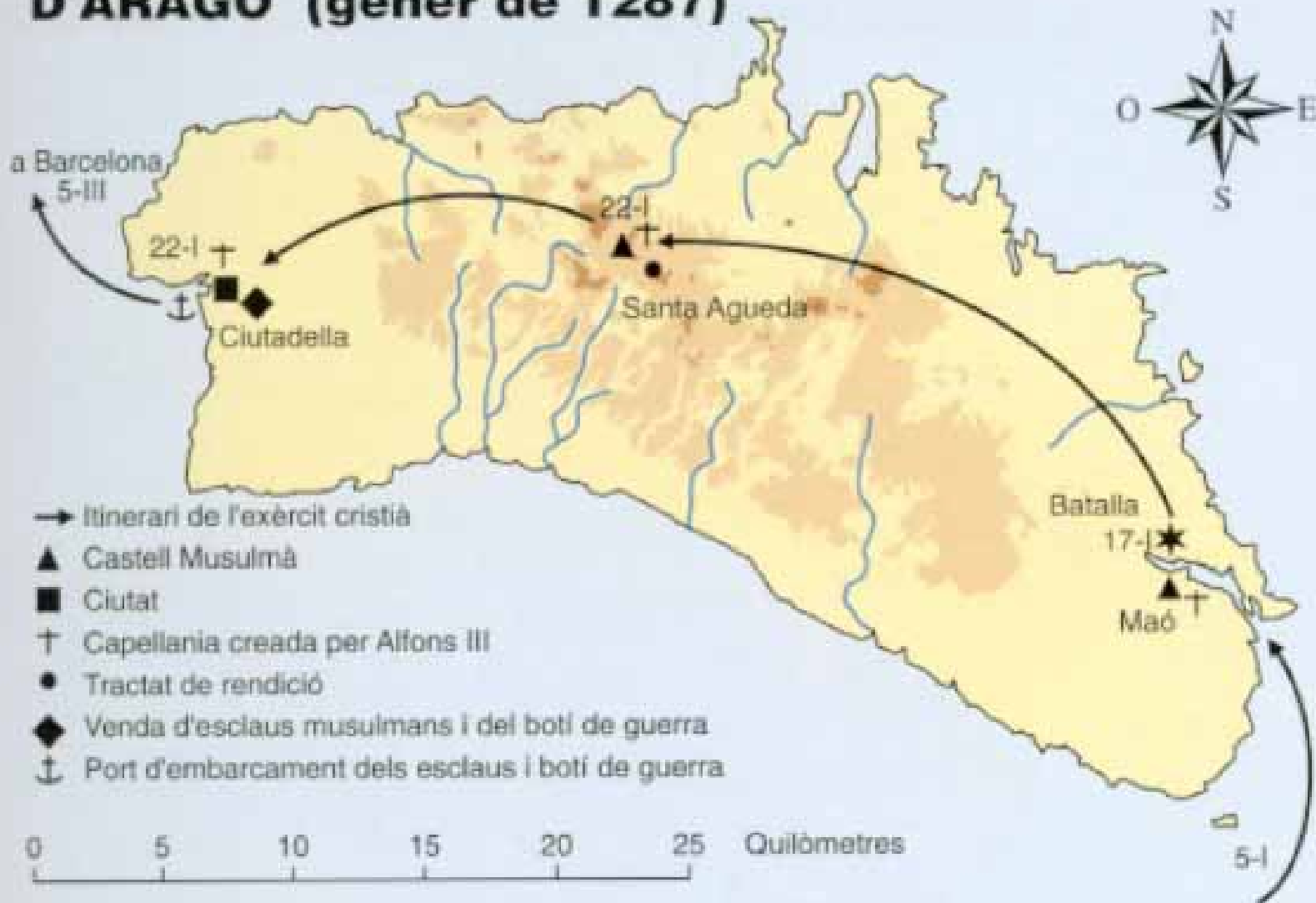
CONQUESTA DE MENORCA

- Jaume I havia signat el Tractat de Capdepera (1231), pel qual Menorca no seria conquistada i restarien com a vassalls del rei a canvi d'un tribut.
- El 1286, el context a la Mediterrània havia canviat força:
 - El poder musulmà retrocedia, i dels territoris d'Al-Andalus sols quedava el regne de Granada.
 - La Corona Catalanoaragonesa acabava d'incorporar als seus territoris l'illa de Sicília.

CONQUESTA DE MENORCA

- L'expedició partí de Salou el desembre de 1286 i, després de passar les festes de Nadal a Mallorca, arribà al port de Maó.
- El 17 de gener de 1287 es va produir el principal combat entre els menorquins i l'exèrcit invasor:
- Pocs dies després, el 21 de gener, els menorquins es rendien, i l'endemà, el rei Alfons ja era senyor de tota l'illa.
 - La sort dels musulmans menorquins es va decidir a les capitulacions del Tractat de Sent Agaiz, darrer refugi musulmà.

CONQUESTA DE MENORCA PER ALFONS III D'ARAGÓ (gener de 1287)



CREACIÓ DEL REGNE PRIVATIU DE MALLORCA

- Mallorca, el 1229, Eivissa, el 1235, i Menorca el 1287 s'incorporaren a la Corona d'Aragó com un regne, el REGNE DE MALLORCA.
- El 1276, a la mort del rei en Jaume I, aquest havia deixat en testament els seus territoris als dos fills:
 - A Pere li tocà la part més gran, la Corona d'Aragó (regne d'Aragó, Principat de Catalunya i Regne de València).
 - A Jaume li tocà la recent creada Corona de Mallorca, amb les Illes Balears, el Rosselló i la Cerdanya. La capital del Regne de Mallorca s'establirà a Perpinyà.

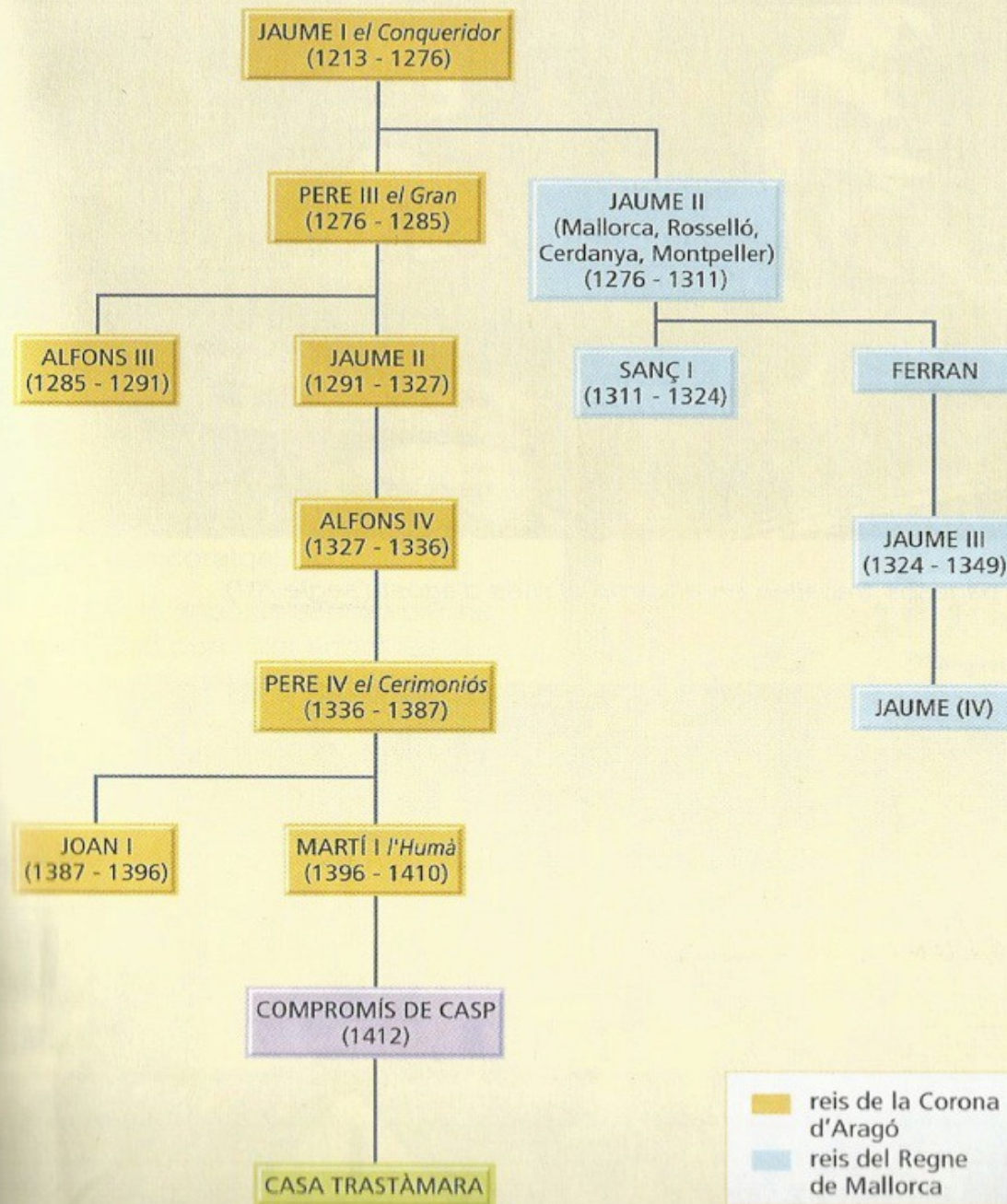
CREACIÓ DE LA CORONA DE MALLORCA ANY 1276



POSSESSIONS DEL REGNE PRIVATIU DE MALLORCA



REIS DE LA CORONA D'ARAGÓ I REIS DE MALLORCA



LES PRIMERES PARRÒQUIES I ELS PRIMERS MUNICIPIS DEL REGNE DE MALLORCA

